

MEMO

Aan: Griffie gemeenteraad Dalfsen
Van: Rik Bolhuis
Via: Ruud van Leeuwen
Betreft: Vragen en reactie n.a.v. bespreken Vangnetuitkering Participatiewet
Datum: 13 december 2016

Naar aanleiding van het onderwerp Vangnetuitkering Participatiewet heeft wethouder Van Leeuwen toegezegd nog een reactie te geven op een tweetal vragen.

1. Raadslid Kleine Koerkamp van Gemeentebelangen stelt de vraag hoe de afvlakking van het uitkeringsbestand zich verhoudt tot de toenemende instroom van de vergunninghouders.

In 2016 is het verloop van de uitkeringen als volgt:

januari	april	juli	oktober	november
221	235	245	247	245

We zien dus dat ondanks de verhoogde instroom van statushouders de afvlakking doorzet. Dit geeft aan dat de extra instroom uit deze doelgroep wordt gecompenseerd door minder instroom uit andere doelgroepen of voldoende uitstroom. Of deze ontwikkeling zich in 2017 en 2018 nog steeds voordoet kan niet worden voorspeld. Waarschijnlijk heeft de aantrekkende economie een positieve invloed op het uitkeringsbestand. Verder moeten de extra re-integratieinspanningen worden afgewacht. Om een beeld te krijgen van de oorzaken van de stijging van het aantal uitkeringen is een "infographic" bijgevoegd.

2. Raadslid Veldhuis van de VVD vraagt of meer gemeenten moeite hebben met het verklaren van hun tekort op het budget.

Veel gemeenten kunnen niet verklaren waarom zij een tekort hebben op het rijksbudget. Bijgevoegd is een brief van branchevereniging Divosa die is gericht aan de Tweede Kamer. Op pagina 2 wordt dit punt aan de orde gesteld onder het kopje "werkelijke tekorten". Citaat:

"Gemeenten hadden in 2015 een tekort op het bijstandsbudget van 2 procent. Dit is een landelijk beeld dat voor veel gemeenten weinig met de werkelijkheid te maken heeft. In werkelijkheid had namelijk 66 procent van de gemeenten in 2015 een tekort. En bijna de helft van hen (46 procent) had een tekort dat groter was dan 5 procent. Wie gemeenten vraagt waarom zij een tekort hadden, zal als antwoord 'door het verdeelmodel' horen. Gemeenten snappen met de beste wil van de wereld niet hoe het kan dat hun bestanden toenemen en zij toch steeds minder geld ontvangen."

Dit houdt mede verband met de complexiteit van het systeem. Hieronder is in de bijlage aangegeven welke variabelen een rol spelen bij de verdeling van het rijksbudget. Het komt er maar net op aan hoe deze variabelen uitpakken per gemeente.

BIJLAGE

ECONOMISCH ONDERZOEK

Tabel 5.4 Kenmerken op gemeenteniveau in de plausibiliteitsanalyse
kenmerk toelichting

- Aanwezigheid aandachtswijk Er is een aandachtswijk in de gemeente (ja/nee).
- Reistijd tot de grens Reistijd tot de grens met Duitsland of België in minuten
- Stedelijkheid Aantal adressen per km² in gemeente, in categorieën.
- Centrumfunctie Mate waarin een gemeente een centrumfunctie vervuld, onderverdeeld in categorieën (afkomstig uit gemeentefonds)
- Sociale structuur Sociale structuur van gemeente, o.a. gebaseerd op aantal uitkeringen (afkomstig uit gemeentefonds)
- Gemeentegrootte Aantal inwoners in de gemeente, in categorieën.
- Aandeel verslaafden Aandeel personen dat medicijnen gebruikt tegen verslaving in doelpopulatie in de gemeente
- Aandeel AO Aandeel personen met een AO-uitkering in doelpopulatie in de gemeente
- Aandeel inrichtingsbewoners Aandeel inrichtingsbewoners in doelpopulatie in de gemeente
- Aandeel hbo- en wo-studenten Aandeel hbo- en wo-studenten in doelpopulatie in gemeente.
- Aandeel mbo-studenten Aandeel mbo-studenten in doelpopulatie in gemeente.
- Aandeel hoogopgeleiden Aandeel hoogopgeleiden in de beroepsbevolking in de gemeente.
- Aandeel laagopgeleiden Aandeel laagopgeleiden in de beroepsbevolking in de gemeente.
- Regionaal klantenpotentieel Regionaal klantenpotentieel gemeente (/100)
- Lokaal klantenpotentieel Lokaal klantenpotentieel gemeente
- Aandeel WW Percentage WW-uitkeringen in beroepsbevolking in gemeente, gemiddeld over 4 kwartalen.
- Aandeel huishoudens met laag inkomen
- Aandeel huishouden met een laag inkomen in totaal aantal huishoudens met een inkomen in de gemeente.
- Aandeel alleenstaande huishoudens Aandeel alleenstaande huishoudens in de gemeente.
- Aandeel eenouderhuishoudens Aandeel eenouderhuishoudens in de gemeente.
- Aandeel allochtonen (Marokko of Turkije)
- Aandeel niet-westerse allochtonen met als herkomst Turkije, Marokko in het totaal aantal inwoners in de gemeente.
- Aandeel allochtonen (Surinaams of Antilliaans)
- Aandeel niet-westerse allochtonen met als herkomst Suriname of Nederlandse Antillen in het totaal aantal inwoners in de gemeente.
- Aandeel allochtonen (overig niet-westers)
- Aandeel niet-westerse allochtonen behalve Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen in het totaal aantal inwoners in de gemeente.
- Aandeel allochtonen (westers) Aandeel westerse allochtonen in het totaal aantal inwoners in de gemeente.
- Leefbaarheid Indicator voor 'overlast in de buurt' op gemeenteniveau
- Aandeel huurwoningen Aandeel huurwoningen in totaal aantal woningen in de gemeente.
- Aandeel woningen met lage WOZ- waarde
- Aandeel woningen in totaal aantal woningen in de gemeente met een WOZwaard van minder dan € 100.000.
- Afwijking kans en fractie bijstand Procentueel verschil tussen de som van de fractie van het aantal maanden
- bijstand in een gemeente en de som van het aantal huishoudens met bijstand op 5 januari in een gemeente.
- Aanwezigheid Sinti/Roma huishoudens

Bron: SEO Economisch Onderzoek.

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T.a.v. mevr. H. Post (griffier)
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

per mail verstuurd aan: cie.szw@tweedekamer.nl

Onze referentie: 1600XX
Datum: 6 december 2016
Onderwerp: Algemeen Overleg Participatiewet
Van: Evert Jan Slootweg | T 06-30 71 41 25 | E eslootweg@divosa.nl

Geachte leden van de Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

Deze week vergadert u over de begroting voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor twee onderwerpen uit deze begroting vragen we uw aandacht: het voornemen om beschut werk te verplichten en het structurele tekort aan middelen voor gemeenten om de bijstand te kunnen uitvoeren. Deze twee onderwerpen hebben grote invloed op de bewegingsvrijheid en slagkracht van gemeenten. We doen u in deze brief dan ook drie aanbevelingen om hierin het tij te keren.

Ten eerste willen we u vragen om het beschut werk niet te verplichten. We dringen daarbij aan op eerlijke budgetten voor de doelgroep van beschut werk. Voorts pleiten we ervoor dat het Rijk deelt in de financiële risico's van de bijstand door samen met gemeenten de kosten van de vangnetregeling te dekken. Ten slotte stellen we voor dat het Rijk beleidseffecten door een onafhankelijke partij laat door- én narekenen. We zullen onze aanbevelingen bij deze toelichten.

Verplicht beschut werk niet!

We willen deze brief beginnen met een uiterste oproep om beschut werk niet verplicht op te leggen aan gemeenten. Dit is in onze ogen een principiële doorbreking van de decentralisatie-afspraken. Houd gemeenten verantwoordelijk voor het laten participeren van de meest kwetsbare doelgroep en geef hun ook zelf de verantwoordelijkheid om te beoordelen hoe zij dat het beste kunnen doen.

Zorg voor voldoende middelen

Om kwetsbare groepen goed te kunnen helpen, hebben gemeenten voldoende middelen nodig. We blijven ons verbazen over de bedragen die in deze context worden genoemd. Steeds worden bedragen voorgeschoteld die er op gebaseerd zijn dat mensen binnen het beschut werk fulltime kunnen werken. Onze leden, gemeentelijke leidinggevenden in het sociaal domein, geven aan dat dit echter zelden voorkomt. Zij kennen zeer weinig mensen met een indicatie beschut werk, die fulltime kunnen werken. Daarnaast zijn de bedragen gebaseerd op een te hoge productiviteit van mensen binnen beschut werk. Zowel het aantal uren als de productiviteit waar mee gerekend wordt, is niet realistisch. De doelgroep heeft echter wél volledige begeleiding nodig. In dit kader speelt op dit moment ook nog de problematiek rond het Laag-Inkomens-Voordeel (LIV) dat 1 januari 2017 wordt ingevoerd. Deze regeling gaat uit van een werkweek van 40 uur. Dit is zoals gezegd vaak niet haalbaar voor de doelgroep binnen het beschut werk, waarmee hun financiële problemen groeien. We verwijzen hierbij ook naar de brief die Cedris u op 1 december heeft gestuurd onder kenmerk A.50/3685/BD.

Als de Kamer toch besluit om inbreuk te maken op decentralisatiegedachte en beschut werk gaat verplichten, dan moeten gemeenten op zijn minst over voldoende middelen kunnen beschikken om dit vorm te kunnen geven. Gebeurt dit niet dan raken met deze verplichting de re-integratiemiddelen van gemeenten uitgeput. En in feite bepaalt het Rijk met deze maatregel voor veel gemeenten waar zij hun re-integratiemiddelen aan moeten uitgeven, namelijk aan het dekken van de tekorten van het sw-bedrijf en aan de kosten van de verplichting van beschut werk. Met als gevolg dat voor de re-integratie van een grote groep mensen geen middelen meer beschikbaar zijn.

Werkelijke tekorten

Gemeenten hadden in 2015 een tekort op het bijstandsbudget van 2 procent. Dit is een landelijk beeld dat voor veel gemeenten weinig met de werkelijkheid te maken heeft. In werkelijkheid had namelijk 66 procent van de gemeenten in 2015 een tekort. En bijna de helft van hen (46 procent) had een tekort dat groter was dan 5 procent. Wie gemeenten vraagt waarom zij een tekort hadden, zal als antwoord 'door het verdeelmodel' horen. Gemeenten snappen met de beste wil van de wereld niet hoe het kan dat hun bestanden toenemen en zij toch steeds minder geld ontvangen. Ondanks dat de economie aantrekt, blijft de bijstand immers groeien. Vanwege de toestroom van arbeidsgehandicapten die vroeger naar de Wsw of de Wajong gingen. Vanwege de groei van het aantal vluchtelingen met een status die gemeenten huisvesten. En vanwege een aanhoudend hoge doorstroom vanuit de WW naar de bijstand. Terwijl gemeenten het al sinds 2012 met maar liefst 50 procent minder re-integratiebudget moeten doen. Al met al ervaren gemeenten dan ook steeds meer een Rijksoverheid die de spreekkamer van gemeenten binnendringt en dwingend voorschrijft hoe zij de bijstand moeten uitvoeren. En een Rijksoverheid die hen daarin niet van voldoende middelen voorziet.

Deel in de kosten van het vangnet

De Rijksoverheid kan en zou gemeenten hierbij tegemoet moeten komen. Het zou voor de Rijksoverheid pleiten als zij samen met gemeenten de financiële risico's van de bijstand zou dragen. Dat kan door de kosten van de vangnetregeling half-om-half te delen met gemeenten, zoals dit ook al tot 2009 gebeurde. De vangnetregeling biedt een vergoeding aan gemeenten die grote tekorten op hun bijstandsbudget hebben. Het Rijk trekt daarvan echter de kosten van het landelijk budget af en verkleint daarmee het budget dat onder gemeenten verdeeld wordt. Uiteindelijk zorgt de huidige regeling er dus voor dat gemeenten hun eigen tekorten moeten opvangen. Terwijl de gemeenten níet verantwoordelijk zijn voor een goede werking van het verdeelmodel. Het Rijk heeft het verdeelmodel immers in het leven geroepen en zou er voor moeten instaan door het gedeelde risico te willen dragen van de werking ervan.

Laat beleidseffecten onafhankelijk doorrekenen

Het vaststellen van het macrobudget is ieder jaar een ingewikkelde opdracht waaraan af en toe professioneel gok- en giswerk te pas komt. Het Rijk maakt een kostenraming, maar als dit bedrag in de praktijk te laag blijkt, draaien gemeenten op voor dit verschil. Bijvoorbeeld als het Rijk het effect van beleidswijzigingen te positief inschat. Of als het Rijk de sterke groei van het aantal vluchtelingen niet (volledig) meeneemt bij het berekenen van het landelijk budget. Gemeenten ervaren dat het Rijk het landelijke budget vaker te laag inschat dan te hoog. Ook hier zou het Rijk meer financieel risico kunnen dragen. Bijvoorbeeld door een onafhankelijke partij te laten meekijken bij het berekenen van het budget. En door deze partij achteraf te laten checken of er grote afwijkingen waren die voor gemeenten nadelig uitpakten. Als dat zo is, kan het Rijk gemeenten daarvoor compenseren.

Vertrouwen

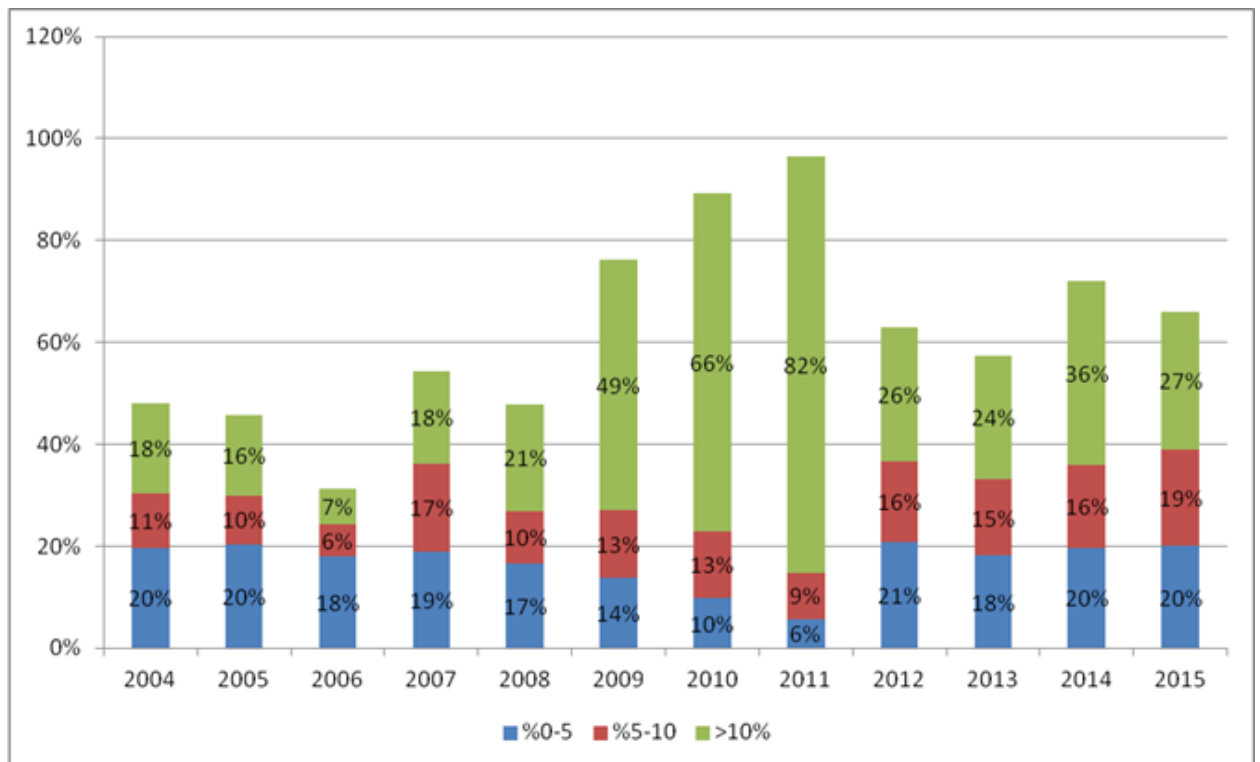
Als het Rijk vertrouwen heeft in het financiële systeem van de bijstand, dan is het nu tijd om de daad bij het woord te voegen. Door bereid te zijn samen met gemeenten de risico's van het systeem te dragen, laat het Rijk zien dat het écht vertrouwen heeft in het eigen systeem. Daarmee introduceert het Rijk ook voor zichzelf financiële prikkels die zullen stimuleren om een effectief verdeelmodel op te tuigen en te komen tot een juiste inschatting van de werkelijke kosten van de bijstand.

Met hartelijke groet,
Divosa

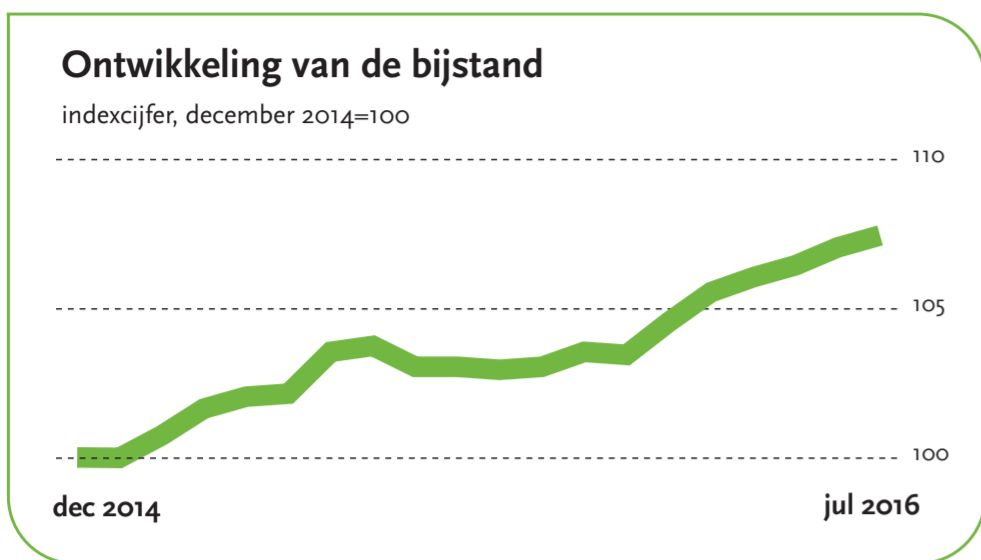
Jellemeik Zock
waarnemend voorzitter

Alexandra Bartelds
directeur

Bijlage 1: Overzicht van tekorten van gemeenten sinds de invoering van de WWB in 2004

De bijstand blijft groeien

Waarom blijft de instroom hoog?

Meer vluchtelingen

Er zijn veel nieuwe mensen die een verblijfstatus krijgen. Zij zijn vaak afhankelijk van bijstand.

Nieuwe groepen in de bijstand

Sinds 2015 zijn er nieuwe groepen op de bijstand aangewezen - jonggehandicapten met arbeidsvermogen en mensen die voorheen in de sociale werkvoorziening terecht kwamen.

Crisis ijlt na

Er is nog steeds een grote doorstroom van werklozen vanuit de WW naar de bijstand.

Flexibilisering arbeidsmarkt

Aan de onderkant van de arbeidsmarkt bestaat de werkgelegenheid steeds vaker uit parttime en tijdelijk werk. Een groeiende groep heeft bijstand als aanvulling op onregelmatige en lage inkomsten.

Verkorting WW-duur

De nieuwe Wet werk en Zekerheid leidt vanaf 2016 tot een snellere doorstroom van WW naar bijstand.

INSTROOM

In 2015 stroomden er **5%** méér mensen de bijstand in dan dat er uit gingen

Waarom blijft de uitstroom achter?

Achter in de rij

De bijstand daalt pas bij langere economische bloei omdat er veel concurrentie is van andere werkzoekenden die veelal betere papieren hebben.

Veel ouderen

Er is een groeiende groep 45-plussers in de bijstand en werkloze ouderen vinden minder snel werk dan jongeren.

Verhoging pensioenleeftijd

De uitstroom van ouderen vertraagt door de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.

4% Scholing

8% Handhaving

10% Andere inkomsten

17% Overig

28% Verloop (bv pensioen, verhuizing, aangaan relatie)

33% Werk

Waarom 218 gemeenten meedoen aan de Divosa Benchmark Werk & Inkomen

Leren en verbeteren staat voorop.

Uitgebreide indicatorensets op: Ontwikkeling bijstand, Re-integratie, Wsw, Debiteuren, Handhaving, Bedrijfsvoering en Bbz.

Maandelijkse nieuwe cijfers van 1 maand terug.

Gegevens snel en makkelijk aanleveren.

24/7 vergelijken met zelf gekozen referentiegroepen (gemeenten, regio's, ISD-en, etc.)

BMC | onderzoek

www.divosa-benchmark.nl